

Lieta C-262/21 PPU

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2021. gada 23. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Korkein oikeus (Augstākā tiesa, Somija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 23. aprīlis

Pieteicējs:

A

Atbildētājs:

B

**KORKEINOIKEUS [AUGSTĀKĀ TIESA]
[..] 1 (15)**

LĒMUMS

[..]

Datums: 2021. gada 23. aprīlis

Numurs 615

PIETEICĒJS: A

ATBILDĒTĀJS: B

STRĪDS: Bērna atpakaļatdošana saskaņā ar Hāgas konvenciju

Lūgums Eiropas Savienības Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu

LŪGUMS PIEMĒROT STEIDZAMĪBAS TIESVEDĪBU

Korkein oikeus (Augstākā tiesa, Somija) lūdz šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Apstākļi, kas pamato steidzamības tiesvedības piemērošanu, ir sīki izklāstīti pavadvēstulē.

KORKEIN OIKEUS (AUGSTĀKĀ TIESA) NOLĒMUMS

Strīda priekšmets

- Šī lieta attiecas uz prasību saskaņā ar Hāgā 1980. gada 25. oktobrī noslēgto Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (*Recueil des traités des Nations unies*, 1343. sēj., Nr. 22514; turpmāk tekstā – “1980. gada Hāgas konvencija”), lai nogādātu atpakaļ Zviedrijā bērnu, kurš ir ticis aizvests uz Somiju. Šajā lietā rodas jautājums, vai bērna aizvešanu vai nenogādāšanu atpakaļ var kvalificēt kā prettiesisku, ja viens no vecākiem bez otra vecāka atļaujas ir aizvedis bērnu no viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts uz citu Savienības dalībvalsti pēc tam, kad imigrācijas jautājumos kompetentā dzīvesvietas valsts iestāde ir uzskatījusi, ka minētā vecāka un bērna patvēruma pieteikumi ir jāizskata šajā otrajā dalībvalstī [oriģ. 2.lpp.]. Lai atrisinātu lietu, paralēli ir jāņem vērā divas dažādas sistēmas, kuru pamatā ir sadarbība un uzticēšanās starp Savienības dalībvalstīm. Rodas jautājumi par to, kā interpretēt Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (turpmāk tekstā – “Briseles IIa regula”), kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (turpmāk tekstā – “Dublinas III regula”).

Attiecīgie fakti

Tiesvedības priekšvēsture

- Divi Irānas pilsoņi – A (turpmāk tekstā – tēvs) un B (turpmāk tekstā – māte) vispirms dzīvoja Somijā kopš 2016. gada un pēc tam no 2019. gada maija – Zviedrijā. Mātei, pamatojoties uz uzturēšanās atļauju, kas tēvam tika piešķirta darba ņēmēja statusā, tika izsniegta uzturēšanās atļauja ģimenes saišu dēļ Somijā laikposmā no 2017. gada 28. decembra līdz 2021. gada 27. decembrim un Zviedrijā – laikposmā no 2019. gada 11. marta līdz 2020. gada 16. septembrim.
- Pušu kopīgais bērns C (turpmāk tekstā – “bērns”) ir dzimis Zviedrijā 2019. gada 5. septembrī. Bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija Zviedrijā, un abiem vecākiem ir aizgādības tiesības. Ar Zviedrijas iestāžu 2019. gada 11. novembra lēmumu (kas apstiprināts ar Administratīvās tiesas 2020. gada 17. janvāra spriedumu) bērns tika nodots iestāžu aprūpē un kopā ar māti ievietots krīzes centrā.

- 4 2019. gada 21. novembrī tēvs pieprasīja uzturēšanās atļauju bērnam Zviedrijā, pamatojoties uz tēva–bērna ģimenes saitēm. 2019. gada 4. decembrī māte pieprasīja uzturēšanās atļauju bērnam Zviedrijā.
- 5 2020. gada 7. augustā māte iesniedza patvēruma pieteikumu Zviedrijā attiecībā uz viņu un bērnu, ko viņa pamatoja, atsaucoties uz vardarbību ģimenē, ko pret viņu esot īstenojis tēvs, un uz vardarbības draudiem goda dēļ saistībā ar tēva ģimeni Irānā. Ar 2020. gada 27. oktobra lēmumiem Zviedrijas kompetentā iestāde imigrācijas jautājumos (*Migrationsverket*) noraidīja mātes un bērna patvēruma pieteikumus kā nepieņemamus, nolēma neveikt turpmākas darbības attiecībā uz tēva iesniegto uzturēšanās atļaujas pieteikumu ģimenes saišu dēļ un ar tūlīt izpildāmiem lēmumiem pārveda māti un bērnu uz Somiju, piemērojot Dublinas III regulas 29. panta 1. punktu. 2020. gada 27. augustā Somija apstiprināja, ka ir atbildīga par mātes un bērna patvēruma pieteikuma izskatīšanu, piemērojot Dublinas III regulas 12. panta [oriģ. 3. lpp.] 3. punktu. Māte un bērns tika pārvesti uz Somiju 2020. gada 24. novembrī. 2021. gada 11. janvārī māte lūdza Somijai piešķirt viņai un bērnam patvērumu. 2021. gada 26. martā *Maahanmuuttovirasto* (Valsts imigrācijas birojs) atsauc mātei iepriekš piešķirto uzturēšanās atļauju Somijā. Patvēruma pieteikuma izskatīšana turpinās.
- 6 2020. gada 7. decembrī tēvs pārsūdzēja Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes 2020. gada 27. oktobra lēmumu par uzturēšanās atļauju ģimenes saišu dēļ, kā arī par bērna pārvešanu uz Somiju. Ar 2020. gada 21. decembra spriedumu Administratīvā tiesa, kas izskatīja šo pārsūdzību (*migrationsdomstolen* – Administratīvā tiesa imigrācijas jautājumos) atcēla imigrācijas jautājumos kompetentās iestādes lēmumus un nodeva lietu atpakaļ šai iestādei jauna lēmuma pieņemšanai, jo bērna tēvs tiesvedības laikā netika uzklausīts. Ar 2020. gada 29. decembra lēmumu Zviedrijas kompetentā imigrācijas iestāde, tiklīdz bērns bija izbraucis no valsts, izbeidza tajā izskatāmās lietas attiecībā uz šo bērnu, tostarp patvēruma pieteikumu, ko māte bija iesniegusi attiecībā uz bērnu. 2021. gada 19. janvārī Administratīvajā tiesā tika celta prasība par šo lēmumu. Ar 2021. gada 6. aprīļa spriedumu Administratīvā tiesa noraidīja prasījumus, tostarp izdot rīkojumu par uzturēšanās atļaujas izsniegšanu bērnam ģimenes saišu dēļ un par bērna atgriešanos Zviedrijā.
- 7 2021. gada 5. janvārī tēvs atkārtoti lūdza Zviedrijas kompetentajai imigrācijas iestādei uzturēšanās atļauju ģimenes saišu dēļ. Šis pieteikums tiek izskatīts.
- 8 Vienlaikus Zviedrijā starp pusēm notiek tiesvedība par bērna aizgādību.. Zviedrijas pirmās instances tiesa (*Västmanlands tingsrätt* (Vestmanlandes pirmās instances tiesa, Zviedrija) ar 2020. gada novembrī izdoto rīkojumu par pagaidu noregulējumu saglabāja abu bērna vecāku kopīgās aizgādības tiesības. Bērna māte apstrīd šīs tiesas jurisdikciju izskatīt lietu pēc bērna pārvešanas uz Somiju. Lieta vēl tiek izskatīta.
- 9 2020. gada 21. decembrī tēvs vērsās *Helsingin hovioikeus* (Helsinku apelācijas tiesa, Somija) ar prasību izdot rīkojumu par pušu kopīgā bērna tūlītēju

atpakaļatdošanu uz viņa dzīvesvietas valsti – Zviedriju. Māte galvenokārt lūdza atzīt prasību par nepieņemamu vai, pakārtoti, to noraidīt.

- 10 Zviedrijas kompetentā imigrācijas iestāde 2021. gada 26. janvāra procesuālajā rakstā, ko tā nosūtīja *Helsingin hovioikeus* (Helsinki apelācijas tiesa), norādīja, ka ne bērnam, ne mātei Zviedrijā nav derīgas uzturēšanās atļaujas, nedz arī tiesību Zviedrijā ieceļot vai uzturēties. [oriģ. 4. lpp.]

Helsingin hovioikeus (Helsinki apelācijas tiesas) 2021. gada 25. februāra nolēmums

- 11 *Helsingin hovioikeus* (Helsinki Apelācijas tiesa) noraidīja prasību par bērna atpakaļatdošanu. Šī tiesa uzskata, ka šajā lietā nav pamata uzskatīt, ka māte būtu nelikumīgi aizvedusi bērnu no viņa dzīvesvietas valsts. Bērna māte, dzīvojot Zviedrijā, bija skaidri lūgusi patvērumu Zviedrijā gan sev, gan bērnam. Māte savu pieteikumu par viena vecāka atsevišķu aizgādību iesniedza 2020. gada 2. septembrī, kad Zviedrijas kompetentā iestāde imigrācijas jautājumos viņai jau bija paziņojusi, ka Somija ir atbildīga par viņas un bērna patvēruma pieteikuma izskatīšanu. Tas liecina par to, ka mātes nodoms nebija mainīt bērna dzīvesvietu tādā veidā, kas ietekmētu starptautisko jurisdikciju aizgādības tiesību jomā.

- 12 *Helsingin hovioikeus* (Helsinki apelācijas tiesa) uzskata, ka nav arī pamata uzskatīt, ka bērna aizturēšana ir nelikumīga, pat ja Zviedrijas administratīvā tiesa pēc tam atcēla Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes lēmumu un nosūtīja lietu atpakaļ šai iestādei jauna nolēmuma pieņemšanai, un bērna tēvs nav piekritis bērna uzturēšanās faktam Somijā. *Hovioikeus* uzskatīja, ka māte varēja likumīgi paļauties uz Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes sniegto informāciju par nolēmuma tūlītējo izpildāmību, ierobežojumiem attiecībā uz bērna ieceļošanu teritorijā, kā arī par bērna patvēruma pieteikuma izskatīšanu Somijā. Tāpat nebija pamata secināt, ka māte būtu ļaunprātīgi izmantojusi tiesisko regulējumu patvēruma jomā.

Apelācijas sūdzība Korkein oikeus (Augstākajā tiesā)

- 13 Apelācijas sūdzībā tēvs lūdz izdot rīkojumu par lietas dalībnieku kopīgā bērna tūlītēju atgriešanu viņa dzīvesvietas valstī Zviedrijā.
- 14 Atbildes rakstā māte prasa noraidīt apelācijas sūdzību.

Tiesību normas

Bērna atpakaļatdošana

1980. gada Hāgas konvencija

- 15 1980. gada Hāgas konvencijas 1. pantā ir noteikts:

“Minētās Konvencijas mērķi ir –

a) nodrošināt bērnu, kuri nelikumīgi aizvesti uz vai aizturēti kādā no Līgumslēdzējām Pusēm, ātru atgriešanos; [..]" **[oriģ. 5. lpp.]**

16 Minētās konvencijas 3. pantā ir paredzēts:

“Bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu, ja –

a) saskaņā ar tās valsts likumdošanu, kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas, tas ir personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, vienas pašas vai kopīgi, [aizgādības tiesību] pārkāpums;

b) aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana”.

17 Konvencijas 13. pants ir formulēts šādi:

“[..] pieteikuma saņēmējas Līgumslēdzējas Puses tiesai vai administratīvajai iestādei nav pienākuma dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja persona, institūcija vai kāda cita iestāde, kas iebilst pret bērna atgriešanos, pierāda, ka –

[..]

b) ja pastāv nopietns risks, ka viņa vai viņas atdošana sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radīs neciešamu situāciju. [..]”

18 Konvencijas 20. pantā paredzēts:

“Bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 12. panta noteikumiem var atteikt, ja to nepieļauj pieteikuma saņēmējas Līgumslēdzējas Puses pamatprincipi par cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību”.

Savienības tiesības

19 Briseles IIa regulas 17. apsvērumā ir formulēts šādi:

“Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, nekavējoties jāpanāk bērna atpakaļatdošana, un šai nolūkā piemēro 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvenciju, kuru papildina šīs regulas noteikumi, jo īpaši tās 11. pants. [..]" **[oriģ. 6. lpp.]**

20 Šīs regulas 33. apsvērumā, savukārt, ir noteikts:

“Šajā regulā atzītas pamattiesības un respektēti Eiropas Savienības Pamattiesību hartas principi. Jo īpaši, ar to tiek izdarīti centieni nodrošināt to bērna pamattiesību ievērošanu, kas noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā”.

21 Šīs regulas 2. panta 11. punktā ir noteikts, ka bērna aizvešana vai aizturēšana ir nelikumīga, ja

“a) ar to tiek pārkāptas uzraudzības tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas; un

b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā uzraudzības [aizgādības] tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana. Uzraudzību uzskata par kopīgi īstenotu, ja saskaņā ar lēmumu vai likumu viena persona, kam ir vecāku atbildība, nevar lemt par bērna dzīvesvietu bez citas personas piekrišanas, kam ir vecāku atbildība.”

22 Minētās regulas 11. panta 4. punkts paredz, ka

“Tiesa nevar atteikt bērna atpakaļatdošanu, pamatojoties uz 1980. gada Hāgas konvencijas 13.b pantu, ja ir noskaidrots, ka attiecīgi pasākumi ir veikti, lai nodrošinātu bērna aizsardzību pēc tā atpakaļatdošanas.”

23 Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. panta 2. un 3. punktā paredzēts, ka

“Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses.

Katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm.”

Valsts tiesības

24 Bērna atpakaļatdošanu reglamentē *Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta* (361/1983) [Likums par bērna aizgādību un saskarsmes tiesībām]. Šī likuma normas atbilst 1980. gada Hāgas konvencijas noteikumiem.

25 Saskaņā ar Likuma par bērna aizgādību un saskarsmes tiesībām, kurā grozījumi izdarīti ar Likumu 186/1994, 30. pantu ir jāizdod rīkojums par Somijā esoša bērna tūlītēju atpakaļatdošanu, kurš ir nelikumīgi aizvests no valsts, kurā bija viņa pastāvīgā dzīvesvieta, vai kurš ir nelikumīgi aizturēts, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija valstī, kas ir Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem līgumslēdzēja puse [oriģ. 7. lpp.].

26 Saskaņā ar Likuma par bērna aizgādību un saskarsmes tiesībām, kurā grozījumi izdarīti ar Likumu 186/1994, 32. panta 1. punktu bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu:

a) ja tā notiek, pārkāpjot aizgādības tiesības, kuras personai, iestādei vai jebkurai citai struktūrai atsevišķi vai kopā piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā bērnam bija pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms viņa aizvešanas vai aizturēšanas, un

b) ja šīs tiesības faktiski tika izmantotas atsevišķi vai kopā aizvešanas vai aizturēšanas brīdī, vai arī tās būtu tikušas izmantotas, ja aizvešana vai aizturēšana nebūtu notikusi; aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana”.

- 27 Likuma par bērna aizgādību un saskarsmes tiesībām, kas grozīts ar Likumu 186/1994, 34. pantā ir aplūkoti atteikuma pamati. Saskaņā ar šo tiesību normu pieteikums par bērna atpakaļatdošanu var tikt noraidīts:

[..]

2) ja pastāv nopietns risks, ka atpakaļatdošana varētu pakļaut bērnu fiziskam vai psiholoģiskam kaitējumam vai kā citādi radīt viņam neciešamus apstākļus; [..]

Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija kādā no Briseles IIa regulas 2. panta 3. punktā minētajām dalībvalstīm, tad minētās regulas 11. panta 4. punktā paredzētie noteikumi turklāt ir piemērojami attiecībā uz pieteikuma par bērna atpakaļatdošanu noraidīšanu saskaņā ar iepriekš minētās pirmās daļas 2. punkta noteikumiem.

Patvēruma meklētāja pārsūtīšana uz atbildīgo dalībvalsti

Savienības tiesības

- 28 Dublīnas III regulas (Nr. 604/2013) 12. panta 3. punkts ir formulēts šādi:

“[..]

3. Ja pieteikuma iesniedzējam ir vairāk nekā viena derīga uzturēšanās atļauja vai vīza, ko izdevušas dažādas dalībvalstis, tad atbildību par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu dalībvalstis uzņemas šādā secībā:

a) dalībvalsts, kas ir izdevusi uzturēšanās atļauju, piešķirot tiesības uz ilgāko uzturēšanās laika posmu [..].”

- 29 Minētās regulas 29. pantā attiecībā uz pārsūtīšanām ir paredzēts:

“1. Pieteikuma iesniedzēja vai citas 18. panta 1. punkta c) vai d) apakšpunktā minētās personas pārsūtīšanu no pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts uz atbildīgo dalībvalsti **[oriģ. 8. lpp.]** veic saskaņā ar pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts tiesību aktiem pēc abu attiecīgo dalībvalstu savstarpējas apspriešanās, cik vien iespējams īsā laikā, un, vēlākais, sešos mēnešos no dienas, kad akceptēts citas dalībvalsts pieprasījums uzņemt vai uzņemt atpakaļ attiecīgo personu, vai no dienas, kad pieņemts galīgais lēmums par pārsūdzību vai pārskatīšanu, ja tas aptur pārsūtīšanu saskaņā ar 27. panta 3. punktu. [..]”

Valsts judikatūra

- 30 Iesniedzējtiesai nekad iepriekš nav bijis jāizlemj lieta par bērna atpakaļatdošanu, kurā būtu bijis jāizvērtē, vai lēmums par patvēruma pieteikuma, kas pieņemts, pamatojoties uz Dublinas III regulu, nodošanu izskatīšanai citā dalībvalstī izraisa to, ka bērna aizvešana no šīs dalībvalsts vai viņa aizturēšana nebūtu jāuzskata par nelikumīgu saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju vai Briseles IIa regulu.
- 31 Iesniedzējtiesa pamatnolēmumā KKO 2016:65 izskatīja lietu, kurā tāda bērna tēvs, kura vecākiem bija kopīga aizgādība, nelikumīgi aizveda šo bērnu uz Somiju. Pēc tam tēvam un bērnam Somijā tika piešķirts patvērums un bēgļa statuss. Bērna māte, pamatojoties uz 1980. gada Hāgas konvenciju, pieprasīja bērna atpakaļatdošanu uz savu dzīvesvietas valsti Baltkrieviju. Iesniedzējtiesa uzskatīja, ka bērnam piešķirtais patvērums pats par sevi nav iemesls Hāgas konvencijas atpakaļatdošanas pienākuma nepiemērošanai, jo atpakaļatdošana ir jāvērtē, pamatojoties uz Hāgas konvencijā ietvertajiem atteikuma iemesliem, ņemot vērā bērna intereses. Atpakaļatdošanai nebija šķēršļu.
- 32 No *Korkein hallinto-oikeus* (Augstākā administratīvā tiesa, Somija) pamatnolēmuma KHO 2016:168 izriet, ka valsts iestādes ir noraidījušas bērna uzturēšanās atļaujas, ko tēvs pamatojis ar ģimenes saitēm, pagarināšanas pieteikumu. Saskaņā ar šo nolēmumu uzturēšanās atļauja attiecas uz bērna iespēju uzturēties Somijā. Tā nav uzturēšanās atļauja, kas var noteikt bērna dzīvesvietu vai valsti, jo to noteikšana ietilpst to personu lēmumu pieņemšanas pilnvarās, kurām ir bērna aizgādība saskaņā ar likumu par bērna uzraudzību un saskarsmes tiesībām. Valsts tiesas, kas izskatīja jautājumu par bērna aizgādību un dzīvesvietu, uzskatīja, ka bērns atrodas abu vecāku kopīgā aizgādībā un ka viņš dzīvo kopā ar savu tēvu. Pēc tam, kad māte bez atļaujas bija aizvedusi bērnu no Somijas uz Krieviju, Krievijas tiesa, kas izskatīja jautājumu par bērna atpakaļatdošanu, saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju izdeva rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu uz viņa pastāvīgo dzīvesvietas valsti Somiju. **[oriģ. 9. lpp.]**
- 33 Ne Briseles IIa regula, ne Dublinas III regula iepriekš minētajos nolēmumos netika piemērota. Nolēmumā KKO 2016:65, izvērtējot jautājumu par minētā bērna atpakaļatdošanu, lēmumam par bērna patvērumu netika piešķirta būtiska nozīme. Nolēmumā KHO 2016:168 jautājums par bērna uzturēšanās atļauju tika izskatīts atsevišķi no jautājumiem par bērna dzīvesvietu un atpakaļatdošanu.

Par prejudiciālā jautājuma nepieciešamību

- 34 Iesniedzējtiesai ir jālemj par jautājumu par bērna atpakaļatdošanu, kā tas ir izklāstīts iepriekš 1. punktā. Zviedrija bija bērna dzīvesvietas valsts tieši pirms iespējami nelikumīgās aizvešanas. Māte iesniedzējtiesā apgalvoja, ka Somija ir kļuvusi par bērna dzīvesvietas valsti vēlākais brīdī, kad Zviedrijas imigrācijas iestāde paziņoja, ka minētajam bērnam nav tiesību ne ieceļot, ne uzturēties Zviedrijā, kur viņa patvēruma pieteikums bija zaudējis spēku. Iesniedzējtiesa konstatē, ka šeit nav jāizlemj jautājums, kas bieži tiek risināts judikatūrā, proti, dzīvesvietas maiņa, pamatojoties uz bērna pastāvīgo dzīvesvietu. . Tai ir jāatrisina vairāki jautājumi atkarībā no Briseles IIa regulas interpretācijas situācijā, kad

bērna aizvešanas no viņa dzīvesvietas valsts Zviedrijas pamatā ir bijis uz Dublinas III regulas pamata pieņemts lēmums nodot atbildību par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, Ciktāl tas ir zināms iesniedzējtiesai, Tiesa savā judikatūrā vēl nekad nav paudusi nostāju par šādiem interpretācijas jautājumiem.

- 35 Vispirms šajā lietā rodas jautājums, vai runa ir par bērna nelikumīgu aizvešanu Briseles IIa regulas 2. panta 11. punkta un 1980. gada Hāgas konvencijas 3. panta izpratnē. Mātes un bērna izceļošana no Zviedrijas un ierašanās Somijā tika izraisīta ar Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes iesniegto pieteikumu un tās lēmumu par dalībvalsti, kas ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, pamatojoties uz Dublinas III regulas 12. panta 3. punkta a) apakšpunktu, 18. panta 1. punktu un 29. panta 1. punktu, kā arī ar to, ka šo pieprasījumu ir akceptējusi Somijas imigrācijas iestāde. Zviedrijas imigrācijas iestādes lēmums (2020. gada 27. oktobris) par lietas izskatīšanas nodošanu nozīmēja, ka patvēruma pieteikums attiecībā uz bērnu, ko māte bija iesniegusi Zviedrijā, zaudēja spēku, kā arī tajā bija ietverti lēmumi izbeigt uzturēšanās atļauju pieteikumu ģimenes saišu dēļ attiecībā uz bērnu, ko katrs no viņiem – tēvs un māte – bija iesnieguši, izskatīšanu. Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes lēmums bija nekavējoties izpildāms, un šī iemesla dēļ gan mātei, gan bērnam vairs nebija uzturēšanās tiesību Zviedrijā. Ņemot vērā, ka ir skaidrs un neapstrīdams, ka mātei Somijā bija ilgākas uzturēšanās tiesības nekā Zviedrijā, viņa rīkojās atbilstošā veidā, ja lietu aplūko no Dublinas III regulas mehānisma viedokļa. No šāda viedokļa raugoties, lieta neietver nekādu nelikumīgu bērna aizvešanu 1980. gada Hāgas konvencijas 3. panta un [oriģ. 10. lpp.] Briseles IIa regulas 2. panta 11. punkta izpratnē.
- 36 Tomēr bērna tēvs uzskata, ka māte šajā gadījumā patvēruma procedūru ir izmantojusi citiem mērķiem, nevis tiem, kuriem tā tika izstrādāta, un viņa nav lūgusi tēva piekrišanu aizvest bērnu no Zviedrijas uz Somiju. Ja lietu izskata, ņemot vērā 1980. gada Hāgas konvencijas un Briseles IIa regulas noteikumus par bērna nolaupīšanu, bērns, kura aizgādība bija abiem vecākiem, tika nelikumīgi aizvests no savas dzīvesvietas valsts – Zviedrijas.
- 37 Ja, kā tas ir izklāstīts iepriekš 35. punktā, tiek uzskatīts, ka runa nav par nelikumīgu bērna aizvešanu, pēc tam ir jāizvērtē, vai ir notikusi bērna nelikumīga aizturēšana 1980. gada Hāgas konvencijas 3. panta un Briseles IIa regulas 2. panta 11. punkta izpratnē, jo Zviedrijas administratīvā tiesa pēc tam atcēla (2020. gada 21. decembrī) Zviedrijas kompetentās imigrācijas iestādes lēmumu nodot Somijai patvēruma pieteikuma attiecībā uz bērnu izskatīšanu, pasludināt par spēkā neesošiem patvēruma pieteikumus, ko māte bija iesniegusi Zviedrijā, un izbeigt tēva un mātes Zviedrijā iesniegto pieteikumu par uzturēšanās atļauju izskatīšanu. Tomēr no Zviedrijas iestādēs iegūtās informācijas izriet, ka šajā situācijā bērnam un bērna mātei joprojām nav nedz tiesību ieceļot Zviedrijā, nedz arī tur uzturēties. Ja šis apstāklis tiktu atzīts par svarīgu, runa nebūs par nelikumīgu bērna aizturēšanu.
- 38 Lai gan iepriekš minētās 1980. gada Hāgas konvencijas un Briseles IIa regulas normas, lasot tās kopsakarā ar Dublinas III regulas normām par patvēruma

pieteikuma izskatīšanas pārsūtīšanu, tiek interpretētas tādējādi, ka runa ir par nelikumīgu bērna aizvešanu vai aizturēšanu, vēl ir jāpārbauda, vai pastāv šķērslis bērna atpakaļatdošanai. Māte atsaucas uz 1980. gada Hāgas konvencijas 13. panta pirmās daļas b) apakšpunktu, kā arī 20. pantu kā uz tiesību normām, kas šajā gadījumā liedz bērna atpakaļatdošanu.

- 39 No lietas materiāliem izriet, ka Zviedrijas iestādes uzņēmas bērna aprūpi, kad viņam bija aptuveni divi mēneši, un ievietoja viņu kopā ar māti krīzes centrā. Lēmums par aprūpi bija spēkā līdz 2020. gada novembrim. No lietas materiāliem izriet, ka šī aprūpe bija pamatota ar vardarbību ģimenē, no kuras cieta māte. Šī iemesla dēļ šajā lietā ir jāizvērtē jautājums par to, vai šāda veida bērna aprūpe un ievietošana krīzes centrā ir šķērslis 1980. gada Hāgas konvencijas 13. panta pirmās daļas b) apakšpunkta izpratnē, jo bērna atpakaļatdošana varētu viņam radīt fizisku vai psiholoģisku kaitējumu ģimenē notikušās vardarbības, no kuras cieta viņa māte, dēļ **[orig. 11. lpp.]** vai citādi radīt viņam neciešamus apstākļus. Šī šķēršļa nozīmi tomēr mazina fakts, ka Zviedrijas iestādes ar pasākumiem, ko tās veikušas attiecībā uz bērna nodošanu aprūpē un ievietošanu krīzes centrā, jau agrāk ir veikušas attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu bērna aizsardzību Briseles IIa regulas 11. panta 4. punkta izpratnē. Šajā gadījumā nav nekāda iemesla uzskatīt, ka nebūtu iespējams veikt šādus pasākumus pēc bērna atgriešanās Zviedrijā.
- 40 Jautājums par atteikuma pamatu, kas saistīts ar iespējamo vardarbību ģimenē, ir ietverts šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo tas ir daļa no vērtējuma par bērna atpakaļatdošanu, pat ja iesniedzējtiesai nav īpaši šaubu par atteikuma pamata, kas balstīts uz nopietna riska esamību, piemērošanas sliksni, kā arī attiecībā uz Zviedrijas spēju veikt attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu bērna aizsardzību.
- 41 Vēl ir jāizvērtē jautājums par šķēršļiem bērna atpakaļatdošanai, uzdodot jautājumu par to, vai neciešamu situāciju 1980. gada Hāgas konvencijas 13. panta pirmās daļas b) apakšpunkta izpratnē var radīt, ja bērnam, kura atpakaļatdošana ir uzdota, vai viņa mātei, kura bija galvenā bērna aprūpētāja, nav ne derīgas uzturēšanās atļaujas, ne tiesību ieceļot valstī, uz kuru tiek prasīta bērna atpakaļatdošana. Kad zīdāinis, kuram šobrīd ir aptuveni pusotrs gads, dzīvoja Zviedrijā, viņu galvenokārt aprūpēja māte, un tieši viņa turpināja par viņu rūpēties patversmē, kurā viņš tika ievietots pēc tam, kad aptuveni divu mēnešu vecumā viņš tika uzņemts aprūpē. Faktam, ka bērnam Zviedrijā ģimenes saišu dēļ esot tiesības saņemt uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz tēva uzturēšanās atļauju, ne vienmēr ir izšķiroša nozīme, novērtējot to, cik situācija ir neciešama.
- 42 Lai gan Hāgas 1980. gada konvencijas 13. panta pirmās daļas b) apakšpunkts šajos apstākļos ir jāinterpretē tādējādi, ka bērna atpakaļatdošana uz Zviedriju viņam radītu neciešamus apstākļus, šajā lietā vēl ir jāizvērtē, kas ir jāsaprot ar attiecīgiem pasākumiem, lai nodrošinātu bērna aizsardzību pēc viņa atpakaļatdošanas Briseles IIa regulas 11. panta 4. punkta izpratnē. Vai attiecīgu pasākumu jēdziens, ņemot vērā bērna intereses, var tikt interpretēts tādējādi, ka

dalībvalsts iestādēm ir pozitīvs pienākums nodrošināt, lai mātei papildus bērnam tiktu garantētas tiesības ieceļot valstī un uzturēties tajā, lai organizētu bērna personīgo aprūpi un uzraudzību līdz brīdim, kad ir pabeigtas tiesvedības saistībā ar bērna aizgādību, saskarsmes tiesībām un dzīvesvietu, kas pašlaik notiek attiecīgajā dalībvalstī [?] Attiecībā uz Briseles IIa regulas mehānismu nav arī skaidrs, vai bērna atpakaļatdošanas gadījumā dalībvalstij, kas atdod atpakaļ bērnu, pamatojoties uz savstarpējas uzticēšanās starp dalībvalstīm principu, ir jāpieņem, ka bērna dzīvesvietas valsts pildīs šos pienākumus, vai arī ir nepieciešams [oriģ. 12. lpp.] lūgt dzīvesvietas valsts iestādes precizēt, kādi pasākumi tiek faktiski piemēroti, lai aizsargātu bērna intereses.

- 43 Vai gadījumā, ja bērna dzīvesvietas valstij viņa atpakaļatdošanas gadījumā nebūtu pienākuma saskaņā ar Briseles IIa regulas 11. panta 4. punktu īstenot iepriekš minētos pasākumus, lai nodrošinātu minētā bērna aizsardzību pēc viņa atpakaļatdošanas, bērna interešu prioritātes princips būtu jāinterpretē tādējādi, ka bērna atpakaļatdošana nevar tikt uzskatīta par atbilstošu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības principiem, kā tas noteikts 1980. gada Hāgas konvencijas 20. pantā, un tādēļ būtu jāatsaka [?] Šis jautājums ir jāizvērtē, ņemot vērā Pamattiesību hartas 24. panta 2. un 3. punktu. Šajā gadījumā ir jāizvērtē bērna intereses kā vispārējs princips un jo īpaši nozīme, kāda šī novērtējuma ietvaros tiek piešķirta bērna tiesībām uzturēt personiskas attiecības un tiešu kontaktu ar katru no abiem vecākiem.
- 44 Jautājums par 20. panta atteikuma pamatu tika iekļauts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo runa ir par tiesību normu, uz kuru atsaucas māte; iesniedzējtiesa tomēr skaidri norāda, ka tai nav īpašu šaubu arī par šīs tiesību normas piemērojamību.
- 45 Atbildes uz iepriekš minētajiem interpretācijas jautājumiem ir nepieciešamas, lai atrisinātu strīdu pamatlietā, ko izskata iesniedzējtiesa.

Prejudiciālie jautājumi

- 46 Pēc tam, kad lietas dalībniekiem bija dota iespēja izteikties par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saturu, tā nolēma apturēt lietas izskatīšanu un uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus.

1. Vai Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (turpmāk tekstā – “Briseles IIa regula”) 2. panta 11. punkts par nelikumīgu bērna aizvešanu ir jāinterpretē tādējādi, ka šai kvalifikācijai atbilst situācija, kad viens no vecākiem bez otra vecāka piekrišanas aizved bērnu no viņa dzīvesvietas valsts uz citu dalībvalsti, kas ir atbildīgā dalībvalsts saskaņā ar pārsūtīšanas lēmumu, ko attiecīgā iestāde pieņēmusi, piemērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 604/2013 (turpmāk tekstā – “Dublinas III regula”)? [oriģ. 13. lpp.]

2. Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai Briseles IIa regulas 2. panta 11. punkts par nelikumīgu aizturēšanu ir jāinterpretē tādējādi, ka šai kvalifikācijai atbilst situācija, kurā bērna dzīvesvietas valsts tiesa ir atcēlusi iestādes pieņemto lēmumu par lietas izskatīšanas nodošanu, bet kurā bērnam, kura atpakaļatdošana ir uzdots, vairs nav ne derīgas uzturēšanās atļaujas dzīvesvietas valstī, ne tiesību iebraukt vai uzturēties minētajā valstī?

3. Ja, ņemot vērā uz pirmo vai otro jautājumu sniegto atbildi, Briseles IIa regula ir jāinterpretē tādējādi, ka runa ir par bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu un ka tādējādi viņš būtu jāatdod atpakaļ viņa dzīvesvietas valstij, vai 1980. gada Hāgas konvencijas 13. panta pirmās daļas b) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas rada šķērslī bērna atpakaļatdošanai,

i) pamatojoties uz to, ka pastāv nopietns risks šīs tiesību normas izpratnē, ka tāda zīdaiņa, par kuru māte ir personīgi rūpējusies, atpakaļatdošana, ja viņš tiktu atdots atpakaļ viens pats, sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radīs neciešamus apstākļus, vai

ii) pamatojoties uz to, ka bērns savas dzīvesvietas valstī tiek nodots aprūpē un ievietots krīzes centrā vai nu viens pats, vai arī kopā ar māti, kas norāda uz to, ka pastāv nopietns risks šīs tiesību normas izpratnē, ka bērna atpakaļatdošana viņam radītu fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radītu neciešamus apstākļus; vai arī

iii) tādēļ, ka bērnam bez derīgas uzturēšanās atļaujas tiktu radīti neciešami apstākļi šīs tiesību normas izpratnē?

4. Ja, ņemot vērā uz trešo jautājumu sniegto atbildi, 1980. gada Hāgas konvencijas 13. panta pirmās daļas b) apakšpunktā paredzētos atteikuma iemeslus ir iespējams interpretēt tādējādi, ka pastāv nopietns risks, ka bērna atpakaļatdošana sagādās viņam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radīs neciešamus apstākļus, vai Briseles IIa regulas 11. panta 4. punkts kopā ar bērna interešu jēdzienu, kas ir minēts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā, kā arī šajā pašā regulā, ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijā, kurā ne bērnam, ne mātei nav derīgas uzturēšanās atļaujas bērna dzīvesvietas valstī, un attiecīgi viņiem nav nedz tiesību ieceļot šajā valstī, nedz tajā uzturēties, bērna dzīvesvietas valstij ir jāveic attiecīgi pasākumi, lai nodrošinātu bērna un viņa mātes uzturēšanās likumību [oriģ. 14. lpp.] minētajā dalībvalstī? Ja bērna dzīvesvietas valstij ir šāds pienākums, vai dalībvalstu savstarpējās uzticēšanās princips ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts, kas atdod atpakaļ bērnu, saskaņā ar šo principu var pieņemt, ka bērna dzīvesvietas valsts pildīs šos pienākumus, vai arī bērna interesēs ir iegūt no dzīvesvietas dalībvalsts precizējumus par konkrētajiem pasākumiem, kādi ir tikuši vai tiks īstenoti viņa aizsardzībai, lai dalībvalsts, kas atdod atpakaļ bērnu, varētu izvērtēt tieši šo pasākumu atbilstību bērna interesēm?

5. Ja bērna dzīvesvietas valstij nav pienākuma, kas minēts iepriekš ceturtajā prejudiciālajā jautājumā, veikt atbilstošus pasākumus, vai, ņemot vērā Pamattiesību hartas 24. pantu, 1980. gada Hāgas konvencijas 20. pants situācijās, kas minētas iepriekš trešā prejudiciālā jautājuma i)–iii) punktā [oriģ. 15. lpp.], ir jāinterpretē tādējādi, ka tas liedz atdot bērnu atpakaļ, jo bērna atpakaļatdošana šīs tiesību normas nozīmē varētu tikt uzskatīta par pretēju cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības pamatprincipiem?

DARBA VERSIJA